

Европейски съд по правата на човека

Бьониш срещу Австрия

(Bonisch v. Austria)

Жалба № 8658/79

Решение от 6 май 1985 г.

(резюме)*

Чл. 6, т. 1: право на справедлив процес; **чл. 6, т. 3, б. “d”:** правото призоваването и разпитът на свидетелите на защитата да се извършват при същите условия, както на свидетелите на обвинението

Гаранциите, съдържащи се в чл. 6, т. 3, са сред съставните елементи на понятието за справедлив процес, залегнало в чл. 6, т. 1. Принципът за равенство на страните е присъщ елемент на понятието за справедлив процес и чл. 6, т. 3, б. “d” представлява едно негово изражение.

Факти по делото

Жалбоподателят е немски гражданин, живеещ във Виена и управляващ фирма, специализирана в опушването на месо. Срещу тази фирма неколккратно били подавани сигнали, че при опушването използват технология, която води до превишаване на допустимото съдържание на канцерогенната съставка бензопирен. През 1976 г. при едно от периодичните изследвания на месото във Федералния институт по хранителен контрол било установено, че месото е с опасно за здравето съдържание на бензопирен и високо съдържание на вода. Това заключение, изготвено от директора на Института по хранителен контрол, имало характер на сигнал за извършено престъпление и било изпратено на компетентния контролен орган, а от него – на прокуратурата, с цел да се образува наказателно производство. Делото било разпределено на съдия от окръжния съд, който вече бил гледал дело с подобно обвинение срещу жалбоподателя, месеци по-рано. Съгласно закона, както и в предишното дело, той назначил директора на Федералния институт като експерт, за да бъде изслушан във връзка с даденото заключение. Г-н Бьониш направил отвод и на съдията, и на експерта. Той твърдял, че воденето на производството показало, че те и двамата са предубедени по отношение на него и са твърдо решени да не зачетат неговото право на защита, и по-конкретно правото му, гарантирано от чл. 6 на Конвенцията, призоваването и разпитът на свидетели и експерти на защитата да се извършва при условия, еднакви с тези за обвинението. В допълнение жалбоподателят молел за изслушването на няколко други експерти. Председателят на окръжния съд отхвърлил отвода срещу съдията като необоснован и не разгледал отвода срещу експерта, който на практика взел участие в производството. На процеса бил

---

* Материалът е подготвен и предоставен от Фондация *Български адвокати за правата на човека*, като част от диск „Сборник материали по правата на човека”, издаден от НИП през 2007 г.

изслушан като свидетел и директорът на Института по хранителна хигиена и технология към ветеринарния факултет на Виенския университет, където, след изследване на образци от месото, било установено, че съдържанието на бензопирен е далеч под забранената концентрация и че няма причини за каквито и да е оплаквания. Експертът разкритикувал използвания от свидетеля метод на изследване като неточен и даващ висок процент на отклонение. Той потвърдил, че съдържанието на вода в продуктите на фирмата на г-н Бьониш надвишава допустимото по закон. Последният от своя страна поискал да бъде изслушан експерт по месо и колбаси, който да потвърди, че технически е невъзможно да се спази законовото изискване. Съдията отказал да призове такъв експерт. Жалбоподателят бил признат за виновен и осъден на два месеца лишаване от свобода. Г-н Бьониш обжалвал присъдата с доводите, че директорът на Федералния институт не е взел предвид мнението на своя колега, което отразявало преобладаващото становище, и го упреквал в предубеденост. Той възразявал и принципно срещу назначаването за съдебен експерт на същото лице, което е докладвало случая на прокуратурата, и се оплаквал от това, че този човек е бил изслушан като вещо лице, докато другият експерт – като обикновен свидетел на защитата. Виенският апелативен съд отхвърлил жалбата.

През 1979 г. срещу жалбоподателя било образувано ново наказателно производство със същото обвинение, въз основа на изследване на други проби от продукцията на фирмата му. Делото било разпределено на същия съдия, който отново назначил за експерт директора на Федералния институт. Направеният срещу експерта отвод бил отхвърлен с мотиви, че законът задължавал съда да назначи експерт от института, а предишни неблагоприятни заключения не обосновавали, според него, отвод. При обстоятелства, сходни на посочените в предишната присъда, г-н Бьониш бил осъден на 1 месец затвор. Той обжалвал присъдата с доводи, подобни на тези, които изтъкнал и при предишния процес. Виенският апелативен съд отхвърлил жалбата.

Резюме на решението на Европейския съд

Жалбоподателят твърди, че е жертва на нарушение на правата, гарантирани от т.т. 1, 2 и 3 (d) на чл. 6.

“Четен буквално, текстът на буква “d” на чл. 6, т. 3 се отнася за свидетелите, а не за експертите. Съдът напомня, че без съмнение гаранциите, съдържащи се в т. 3, са съставни елементи, наред с други, на понятието за справедлив процес, залегнало в т. 1. В настоящия случай Съдът, без да изпуска от внимание гаранциите на т. 3, включително тези на буква “d”, счита, че следва да разгледа оплакванията на жалбоподателя от гледна точка на общото правило на т. 1. Правителството подчертава, че според австрийския закон "експертът" е неутрален и безпристрастен помощник на съда, назначен от самия съд (...). Според жалбоподателя, директорът на Института не може да бъде считан за "експерт" в класическия смисъл на думата – той споделя мнението на Комисията, че правилното е такъв експерт да се характеризира като "свидетел срещу обвиняемия". [П]ри преценката на ролята, играна от директора на Института в конкретните обстоятелства, Съдът не може да се основава единствено на терминологията на австрийските закони, а трябва също да разгледа процесуалното положение, което е заемал, и начина, по който е изпълнявал функциите си. В тази връзка трябва да се отбележи, че директорът е изготвил заключенията на

Института, които, предадени на прокурорските власти, са задвижили наказателното производство срещу г-н Бьониш. След това той е бил назначен като експерт от Виенския окръжен съд, съгласно чл. 48 от Закона от 1975 г., според който той е имал задължението да "обясни и допълни констатациите или мнението" на Института. Лесно разбираемо е, че биха могли да възникнат съмнения, особено у подсъдимия, относно неутралността на един експерт, когато тъкмо неговото мнение е предизвикало повдигане на обвинението. В настоящия случай е имало индикации, които са навеждали на мисълта, че директорът е бил по-скоро свидетел срещу обвиняемия. По принцип неговото изслушване по време на делото не се забранява от Конвенцията, но принципът за равенство на страните, който е присъщ елемент на понятието за справедлив процес, и на който чл. 6, т. 3 (d) представлява едно изражение, изисква да се отдаде еднакво значение на разпита на директора и на този на други лица, които са били или са могли да бъдат призовани, в каквото и да е качество, от защитата. Съдът счита, че такова еднакво третиране не е било налице и в двете разглеждани производства.

На първо място, директорът на Института е бил назначен като "експерт" от окръжния съд, съгласно австрийския закон. Така по силата на този закон той официално е бил оправомощен да изпълнява функцията на неутрален и безпристрастен помощник на съда. Поради това неговите изявления сигурно са имали по-голяма тежест от тези на един "експерт-свидетел", призован, както е станало в първото производство, от подсъдимия, и все пак, неговата неутралност и безпристрастност са могли, при конкретните обстоятелства, да изглеждат открити за съмнение. В допълнение, различни обстоятелства илюстрират доминиращата роля, която директорът е имал възможност да играе. В качеството си на "експерт" той е можел да присъства на съдебните заседания, с разрешение на съда да задава въпроси на подсъдимия и на свидетелите и да коментира техните показания в подходящ момент. Липсата на равнопоставеност е особено очебийна при първото производство, поради разликата в позициите, които заемат назначеният от съда експерт и експертът - свидетел на защитата. Като обикновен свидетел, на последния не е било позволено да се явява пред окръжния съд, докато не бъде призован да даде показания; при даването на показания, той е бил разпитван и от съдията, и от експерта; след това той е бил отпратен в галерията за публиката. Директорът на Института, от друга страна, е упражнявал правомощията, с които е бил овластен според австрийския закон. В действителност, той директно е разпитвал експерта-свидетел и подсъдимия. В допълнение, както жалбоподателят се е уверил по делото си, не е имало голяма вероятност да бъде уважено искането на защитата за назначаване на контраексперт. Следователно, има нарушение на чл. 6, т. 1. Това заключение освобождава Съда от необходимостта да се произнася отделно по твърдяното нарушение на чл. 6, т. 3 (d)."

Предвид констатираното нарушение на чл. 6, т. 1, Съдът не намира смисъл да се произнася и по оплакването по [чл. 6, т. 2](#).¹

---

¹ Решението е единодушно по всички въпроси.